

Палінчак М. М.

*доктор політичних наук, професор,
професор кафедри міжнародної політики
Ужгородського національного університету*

Дяченко І. Б.

*кандидат економічних наук,
Державний інспектор з охорони
навколишнього природного середовища
в Закарпатській області*

Рошко С. М.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

Palinchak M. M.

*Doctor of Political Sciences, Professor,
Professor of the Department of International Politics
of Uzhhorod National University*

Diachenko I. B.

*Candidate of Economic Sciences,
State Inspector of Environmental Protection
in the Transcarpathian Region*

Roshko S. M.

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of International Economic Relations
of Uzhhorod National University*

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ ТА ОБ'ЄКТІВ У КОНТЕКСТІ КОНВЕЦІЇ МСОП ТА ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ УКРАЇНИ

CLASSIFICATION OF NATURE RESERVES AND OBJECTS IN THE CONTEXT OF THE IUCN CONVENTION AND LEGISLATIVE ACTS OF UKRAINE

Анотація. У роботі розглянуто класифікацію природно-заповідних територій та об'єктів у контексті Конвенції МСОП та законодавчих актів України та виокремлено принципів збереження екомережі природно-заповідних територій та об'єктів. Науково обґрунтовано, що найефективнішим засобом їх збереження, передусім пралісових екосистем, є створення на базі екологічної мережі територій та об'єктів природно-заповідної сфери, яка є невід'ємною її складовою. При цьому важливе значення має формування екологічної мережі Карпатської гірської системи в умовах транскордонного співробітництва, передусім із сусідніми країнами-членами ЄС.

Ключові слова: природно-заповідна територія, природоохоронна територія, природно-заповідний фонд України, екомережа, еколого-економічна інтеграція, принципи збереження екомережі.

Вступ і постановка проблеми. У сучасних умовах ринкового господарювання роль еколого-економічного менеджменту зростає, оскільки на сьогодні особливої актуальності набула проблема збереження, відновлення і вмілого використання природно-заповідних територій та об'єктів. Природно-заповідним територіям та об'єктам властиві специфічні підходи, адже досліджувані території та об'єкти не є комерційними або ринковими підприємствами, підлягають особливій державній охороні, є найціннішими в природоохоронному, еколого-економічному, науково-естетичному, рекреаційному значенні внаслідок їх унікальності. Для природно-заповідних територій Закарпатської області, в якій провідна роль належить лісовим екосистемам, і передусім пралісам, на чільне місце виступає планове і науково обґрунтоване їх збереження, а господарська діяльність є обмеженою (у заповід-

ній зоні вона взагалі виключена). Тому в контексті окресленої проблематики актуальним є питання виокремлення принципів збереження екомережі природно-заповідних територій та об'єктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комплексному теоретично-практичному дослідженню проблемам природно-заповідних територій та об'єктів в умовах ринкового господарювання, питанням збереження лісових ресурсів як основного резерву розширення природно-заповідної сфери та екологічної мережі присвятили свої праці українські вчені Л.І. Воропай, С.А. Геннісрук, З.Ю. Герушинський, М.А. Голубець, Л.С. Гринів, Б.М. Данилишин, О.Ю. Коваленко, Я.В. Коваль, В.С. Кравців, В.С. Крисаченко, М.О. Куніца, Я.І. Мовчан, П.С. Погребняк, А.В. Толстоухов, Ю.Ю. Туниця, О.І. Фурдичко, М.І. Хилько, О.М. Царенко, С.В. Шевченко, Ю.Р. Шеляг-

Сосонко, О.К. Ющенко, І.Г. Яремчук та ін. Разом з тим, незважаючи на значний науковий доробок із цих питань, дослідженнями не охоплено всього спектру особливостей розширеного відтворення природно-заповідних територій та об'єктів, передусім на регіональному рівні, у тому числі екологічної мережі Карпатської гірської системи в умовах транскордонного співробітництва, передусім із сусідніми країнами-членами ЄС.

Метою наукової статті є класифікація природно-заповідних територій та об'єктів у контексті Конвенції МСОП і законодавчих актів України та виокремлення принципів збереження екомережі природно-заповідних територій та об'єктів.

Результати дослідження. Згідно з Конвенцією про біорізноманіття, природоохоронна територія означає географічно означену територію, яка виділяється, регулюється та використовується для конкретних природоохоронних цілей [1]. Міжнародний союз охорони природи (МСОП) визначає шість категорій таких територій:

I – природний резерват, що суворо охороняється;

II – національний парк;

III – пам'ятка природи;

IV – резерват збереження природи;

V – захищений ландшафт або захищена морська акваторія;

VI – захищена територія як територія збалансованого використання природних екосистем.

В Україні, і особливо в Закарпатській області, відповідно до цієї класифікації категоріям I–V – відповідають території та об'єкти природно-заповідного фонду; до VI категорії можуть бути віднесені ліси I групи (згідно з Лісовим кодексом України, 08.02.2006 р., тобто ліси, що виконують переважно природоохоронні функції, а також частково інші землі, які перебувають під особливою охороною [2]. Водночас Постановою КМУ «Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок» від 16 травня 2007 р. № 733 затверджено єдині вимоги до поділу лісів на категорії, умови та ознаки віднесення їх до таких категорій, а також виділення особливо захисних лісових ділянок з режимом обмеженого лісокористування. Залежно від основних виконуваних функцій виділяються такі категорії лісів [3]:

1) *ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення.* До таких лісів відносяться лісові ділянки, що виконують природоохоронну, естетичну функції, є об'єктами науково-дослідних робіт на довгочасну перспективу, сприяють забезпеченню охорони унікальних та інших особливо цінних природних комплексів та історико-культурних об'єктів, зокрема тих, що розташовані в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду;

2) *рекреаційно-оздоровчі ліси,* до яких відносяться лісові ділянки, що виконують рекреаційну, санітарно-гігієнічну та оздоровчу функцію, використовуються для туризму, зайняття спортом, санаторно-курортного лікування та відпочинку населення;

3) *захисні ліси* охоплюють лісові ділянки, що виконують функції захисту навколишнього природного середовища та інженерних об'єктів від негативного впливу природних та антропогенних факторів;

4) *експлуатаційні,* до яких відносяться лісові ділянки, що не зайняті лісами природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення, рекреаційно-оздоровчими та захисними лісами (категорії лісів з особливим режимом лісокористування). Експлуатаційні ліси призначені для задоволення потреб національної економіки у деревині.

До складу природно-заповідного фонду України входять державні заповідники, природні національні парки, заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні та зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, заповідні урочища [4, с. 46].

Стаття 3 «Класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду України» Закону України «Про природно-заповідний фонд України» зазначає, що до ПЗФ належать [5, с. 4]:

- *природні території та об'єкти* – природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища;

- *штучно створені об'єкти* – ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Цією ж статтею, залежно від походження, інших особливостей природних комплексів та об'єктів, що оголошуються заказниками чи пам'ятками природи, мети і необхідного режиму охорони виділяються:

- *заказники:* ландшафтні, лісові, ботанічні, загально-зоологічні, орнітологічні, ентомологічні, іхтіологічні, гідрологічні, загально-геологічні, палеонтологічні та карсто-спелеологічні;

- *пам'ятки природи:* комплексні, ботанічні, зоологічні, гідрологічні та геологічні.

Для територій та об'єктів природно-заповідного фонду відповідними статтями Закону України «Про природно-заповідний фонд» установлюється диференційований режим охорони, відтворення та використання природних комплексів згідно з функціональним зонуванням. Зокрема, згідно із статтею 18, для біосферних заповідників встановлено таке функціональне зонування:

- *заповідна зона* – включає території, призначені для збереження і відновлення найбільш цінних природних та мінімально порушених антропогенними факторами природних комплексів, генофонду рослинного і тваринного світу; їх режим визначається відповідно до вимог, встановлених для природних заповідників;

- *буферна зона* – включає території, виділені з метою запобігання негативного впливу на заповідну зону господарської діяльності на прилеглих територіях; її режим та порядок створення визначається відповідно до вимог, встановлених для охоронних зон природних заповідників;

- *зона антропогенних ландшафтів* – включає території традиційного землекористування, лісокористування, водокористування, місць поселення, рекреацій та інших видів господарської діяльності;

- у межах територій біосферних заповідників можуть виділятися *зони регульованого заповідного режиму*, до складу яких включаються регіональні ландшафтні парки, заказники, заповідні урочища з додержанням вимог щодо їх охорони, встановлених цим Законом.

У структурі територій природних комплексів та об'єктів національних природних парків також виокремлюються *заповідна зона; зона регульованої рекреації; зона стаціонарної рекреації, господарська зона.* У статті 24 цього ж Закону відмічається, що на території регіональних ландшафтних парків з урахуванням природоохоронної, оздоровчої, наукової, рекреаційної, історико-культурної та інших цінностей природних комплексів та об'єктів, їх особливостей може проводитися зонування з урахуванням вимог, встановлених для територій національних природних парків. Відповідний статус та завдання визначені щодо пам'яток природи, заповідних урочищ, ботанічних садів, дендрологічних та зоологічних парків та парків-пам'яток садово-паркового мистецтва [5, глави 7–11].

На нашу думку, законодавство про природні території та об'єкти особливої охорони пов'язане з відповідними видами економічної діяльності Національного класифікатора України [6]. Зокрема, у *секції А* – сільське господарство, мисливство, лісове господарство доцільно виділити:

1) клас 01.4 – облаштування ландшафту, який передбачає такі види:

- насадження та облаштування ландшафту коло водойм, ставків, водостоків тощо, а також насадження та облаштування ландшафту для захисту від шуму, вітру, ерозії, видимості та засліплення;

2) клас 02.0 – лісове господарство та пов'язані з ним послуги включає такі види економічної діяльності:

- послуги з лісівництва (таксація), заліснення та лісо-відновлення тощо.

Секція Н охоплює діяльність готелів та ресторанів, для яких, а також для мотелів, кемпінгів у зоні стаціонарної рекреації національних природних парків дозволена діяльність, але з умовою дотримання вимог збереження навколишнього середовища.

Секція Р – діяльність домашніх господарств, які перебувають у господарській зоні НПП і здійснюють господарську діяльність з додержанням загальних вимог щодо охорони навколишнього природного середовища [5, стаття 21].

Секція М – освіта, що включає клас 80.22 – професійно-технічна освіта, яка пов'язана з предметною спеціалізацією та навчанням як теоретичним, так і практичним навичкам у підготовці для роботи у відповідних галузях природоохоронної діяльності, в тому числі природно-заповідного фонду; клас 80.3 – вища освіта, який включає вищу освіту відповідних освітніх рівнів: початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень; другий (магістерський) рівень; третій (освітньо-науковий /освітньо-творчий) рівень; та відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів: молодший бакалавр, бакалавр, магістр, доктор філософії, доктор наук із проблем еколого-економічних засад діяльності природно-заповідного фонду. Заслуговує на увагу *підклас 80.30.0*, який забезпечує підготовку наукових і науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації з питань управлінської діяльності у сфері природно-заповідного фонду, а саме: аспірантура (ад'юнктура), докторантура, післядипломна освіта: перепідготовка, спеціалізація, розширення профілю (підвищення кваліфікації), стажування з метою забезпечення кваліфікованими кадрами природно-ресурсної сфери, в тому числі природно-заповідного фонду.

Секція О – надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту, що включає клас 92.53 – діяльність ботанічних садів, зоопарків та заповідників.

В Україні, зокрема в регіонах Українських Карпат була змінена не тільки структура ландшафтів, але й відбувалися деструкційні процеси, які супроводжувалися значними трансформаціями різних частин екосистем. Найефективнішим засобом збереження передусім пралісових екосистем є створення на базі екологічної мережі територій та об'єктів природно-заповідної сфери.

Процес створення екомережі є достатньо складним і тривалим, оскільки вимагає поєднання й оптимізації багатьох елементів природної й соціальної сфер. Поняття екологічної мережі є ширшим за поняття мережі заповідних територій. Завизначенням Ю.Шеляг-Сосонка, екомережа – це комплексна багатофункціональна природна система, основними функціями якої є збереження біорізноманіття, стабілізація економічної рівноваги, підвищення продуктивності ландшафтів, покращення стану довкілля, і зага-

лом сталий розвиток держави. Концепція єдиної екомережі має універсальний характер, поєднуючи в єдине ціле всі концепції і системи охорони природи, одним з головних, обов'язкових елементів стратегії сталого розвитку [7, с. 252].

У трьохтомному виданні «Екологічної енциклопедії» подано визначення екомережі у двох варіантах. Зокрема, у першому томі відмічається, що екологічна мережа – це сукупність взаємопов'язаних природних об'єктів, переважно тих, що охороняються, які у межах фізико-географічного (країна, зона, підзона, край тощо) чи адміністративно-територіального простору доповнюють один одного і забезпечують екологічну стабільність. До складу екологічної мережі входять райони (ядра, біоцентри), що різняться значенням, функціями і концентрацією біорізноманіття, буферні зони, відновлювані зони, в яких природно-рослинний покрив відновлюється до оптимального, а також екологічні коридори та інші сполучні елементи. Для нашої країни запорукою екологічної стабільності її ландшафтів є створення національної екологічної мережі України [8, с. 316].

У другому томі зазначається, що мережа екологічна (екомережа) – це система просторово пов'язаних біотопів на місцевому, регіональному чи іншому рівні, яка має певний правовий статус і спрямована на встановлення природного каркасу території. Важливо зазначити, що інтегральність екомережного підходу має забезпечити впровадження екологічного імперативу, передбачає пріоритетність збереження та відновлення біотичних та ландшафтних компонентів і комплексів. Екомережа означає також відмову від охорони природи у вузькому розумінні й заміну її максимальним збереженням всього природного (об'єктів і процесів) та локалізацію і мінімізацію антропогенного впливу [9, с. 282, 283].

Відповідно до статті 3 Закону України «Про екологічну мережу України» [10] цей термін та інші вживаються в такому значенні:

- екомережа – єдина територіальна система, яка утворюється з метою поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, підвищення природно-ресурсного потенціалу території України, збереження ландшафтного та біорізноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного та рослинного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин через поєднання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища і відповідно до законів та міжнародних зобов'язань України підлягають особливій охороні;

- структурні елементи екомережі – території екомережі, що відрізняються за своїми функціями. До структурних елементів екомережі відносяться ключові, сполучні, буферні та відновлювані території. Ключові території забезпечують збереження цінних і типових для даного регіону компонентів ландшафтного та біорізноманіття. Сполучні території (екокоридори) поєднують між собою ключові території, забезпечують міграцію тварин та обмін генетичного матеріалу. Буферні території забезпечують захист ключових та сполучних територій від зовнішніх впливів. Відновлювані території забезпечують формування просторової цілісності екомережі, для яких мають бути виконані першочергові заходи щодо відтворення первинного природного стану.

Наведені визначення екологічної мережі відповідають засадам еколого-економічної інтеграції (від лат. *integration* – об'єднання в одне ціле, поповнення, відновлення). На рівні популяцій, видів, угруповань, біоценозів, економічна

інтеграція проявляється у їх взаємозумовленому еволюційному розвитку в напрямі посилення адаптації до умов навколишнього середовища і взаємоузгодженості екологічних ніш. У процесі екологічної інтеграції в екосистемах збільшується кількість та інтенсивність взаємозв'язків, взаємозалежностей і взаємовпливів між окремими їх частинами й елементами, зокрема виникають нові властивості та можливості управління і впливу на штучно сформовані екосистеми для забезпечення їх стабільного і сталого функціонування, а також істотного підвищення стійкості до негативних чинників і впливів. Ступінь екологічної інтеграції можна вважати показником рівня прогресивного розвитку будь-якої живої системи [9, с. 132, 133].

Статтею 4 Закону України «Про екологічну мережу України» визначені основні принципи формування, збереження та використання екомережі, які передбачають [10]: а) забезпечення цілісності екосистемних функцій складових елементів екомережі; б) збереження та екологічно збалансоване використання природних ресурсів на території екомережі; в) зупинення втрат природних та напівприродних територій (зайнятих рослинними угрупованнями природного походження та комплексами, зміненими в процесі людської діяльності), розширення площі території екомережі; г) забезпечення державної підтримки, стимулювання суб'єктів господарювання при створенні на їх землях територій та об'єктів природно-заповідного фонду, інших територій, що підлягають особливій охороні, розвитку екомережі; д) забезпечення участі громадян та їх об'єднань у розробленні пропозицій і прийнятті рішень щодо формування, збереження та використання екомережі; е) забезпечення поєднання національної екомережі з екомережами суміжних країн, що входять до Всеєвропейської екомережі, всебічний розвиток міжнародної співпраці у цій сфері; є) удосконалення складу земель України шляхом забезпечення науково-обґрунтованого співвідношення між різними категоріями земель; ж) системне врахування екологічних, соціальних та економічних інтересів суспільства.

Отже, на підставі статей 3 і 4 Закону України «Про екологічну мережу України» можна зробити такі узагальнення [11, с. 108–114]: *По-перше*, принцип забезпечення цілісності екосистемних функцій складових елементів екомережі стосується ключових, сполучних, буферних та відновлюваних територій. Такі структурні елементи притаманні й природно-заповідному фонду. Передусім це стосується біосферних заповідників, у складі яких здійснюється відповідне функціональне зонування (заповідна зона, буферна зона, зона антропогенних ландшафтів, а також зона регульованого заповідного режиму). Відповідні зони створюються і на об'єктах національних природних парків, а саме: заповідна зона, зона регульованої рекреації, зона стаціонарної рекреації, господарська зона. Аналогічне зонування з урахуванням вимог, встановлених для територій національних природних парків, може здійснюватися і на території регіональних ландшафтних парків. На території інших об'єктів природно-заповідного фонду обмежується або забороняється діяльність, що суперечить цілям і завданням таких об'єктів та загрожує збереженню або призводить до деградації чи зміни їх первісного стану. Оголошення зазначених об'єктів проводиться без вилучення земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів у їх власників або користувачів.

По-друге, принцип збереження та екологічно збалансованого використання природних ресурсів на території екомережі стосується і об'єктів територій природно-заповідного фонду – стосовно біосферних заповідників, національних природних парків, заказників.

По-третє, актуальним є принцип, що стосується зупинення втрат природних та напівприродних територій. Особливо значимий цей принцип для територій окремих об'єктів природно-заповідного фонду, зокрема біосферних заповідників, національних природних парків, регіональних ландшафтних парків. Зазначені об'єкти ПЗФ мають можливість не тільки зупинення втрат, але й розширеного відтворення за рахунок створення екокоридорів (сполучних територій), які об'єднують ключові території природно-заповідного фонду.

По-четверте, для розвитку екомережі, а, отже, і природно-заповідного фонду важливим є забезпечення державної підтримки та стимулювання суб'єктів господарювання на землях території та об'єктів ПЗФ, а також забезпечення участі громадян та їх об'єднань у розробленні пропозицій і прийнятті рішень щодо формування, збереження та використання екомережі. Вимоги цього принципу, як ми вважаємо, особливо актуальні й щодо природно-заповідного фонду – невід'ємної складової екологічної мережі.

По-п'яте, для регіону Українських Карпат важливим є принцип забезпечення поєднання національної екомережі з екомережами суміжних країн, що входять до Всеєвропейської екомережі, всебічний розвиток міжнародної співпраці в цій сфері. Ці вимоги, на нашу думку, особливо актуальні для природно-заповідного фонду регіонів Українських Карпат, і передусім Закарпатської області, яка межує з чотирма країнами (Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією), природно-заповідний фонд яких доцільно об'єднати у формі сполучених територій (екокоридорів), що дозволить реалізовувати інший принцип – системне врахування екологічних, соціальних та економічних інтересів народонаселення прикордонних територій України та суміжних країн.

Насамкінець, важливе значення має дотримання принципу стосовно удосконалення складу земель України, передусім регіонів Українських Карпат, у тому числі Закарпатської області, шляхом забезпечення науково-обґрунтованого співвідношення між різними категоріями земель, з урахуванням природно-заповідного фонду.

Висновки. 1. До природно-заповідного фонду належать: *природні території та об'єкти* – природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища; *штучно створені об'єкти* – ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва. При цьому в складі біосферних заповідників і НПП встановлене таке функціональне зонування: заповідна; буферна зона; зони антропогенних ландшафтів, а також регульованого заповідного режиму. У своїх дослідженнях ми дійшли висновку, що природно-заповідні території та об'єкти як загальнодержавного, так і місцевого значення взаємопов'язані з відповідними видами економічної діяльності Національного класифікатора України.

2. В Україні, зокрема, у регіонах Українських Карпат відбувалися деструкційні процеси, які супроводжувалися значними змінами ландшафтно-екологічних характеристик різних частин екосистем. Найефективнішим засобом їх збереження, передусім пралісових екосистем, є створення на базі екологічної мережі територій та об'єктів природно-заповідної сфери, яка є невід'ємною її складовою. При цьому важливе значення має формування екологічної мережі Карпатської гірської системи в умовах транскордонного співробітництва, передусім із сусідніми країнами-членами ЄС.

У подальших дослідженнях наша увага буде зосереджена на проблемах лісової політики, у т.ч. стосовно дотримання принципів державного управління лісами загалом та природно-заповідної сфери зокрема.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про біорізноманіття (грудень, 1993 р.). – [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.cbd.int>.
2. Про внесення змін до Лісового кодексу України: Закон України від 08.02.2006. № 3404-IV // Лісовий і мисливський журнал. – 2006. – № 2 (56) (березень–квітень). – С. 25–39.
3. Про затвердження порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 травня 2007 р. № 733. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
4. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII / Додаток до щотижневика «Відомості Верховної Ради України»; Серія «Закони України». – К.: Парламентське видавництво, 1999. – 55 с. (Офіційне видання).
5. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 № 2456-XII / Додаток до щотижневика «Відомості Верховної Ради України»; Серія «Закони України». – К.: Парламентське видавництво, 1999. – 44 с. (Офіційне видання).
6. Класифікація видів економічної діяльності (NACE, Rev. 1.1 – 2002) ДК009:2005, затверджено наказом Держкомстату від 26 грудня 2005 р. № 375, прийнято наказом Держспоживстандарту України від 26 грудня 2005 р. № 375 // Класифікація видів економічної діяльності. – К., 2006. – 191 с.
7. Шеляг-Сосонко Ю.Р. Головні риси екомережі України / Ю.Р. Шеляг-Сосонко // Програма розвитку ООН (UNDR). Проект «Екомережі». – К., 1999. – С. 13–23.
8. Екологічна енциклопедія: У 3 т. / Голов. ред. А.В. Толстоухов та ін. – К.: ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2007. – Т. 1: А–Е. – 432 с.
9. Екологічна енциклопедія: У 3 т. / Голов. ред. А.В. Толстоухов та ін. – К.: ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2007. – Т. 2: Є–Н. – 416 с.
10. Про екологічну мережу України: Закон України від 05.11.2004, № 1864-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 45. – С.1841. – С. 502.
11. Дяченко І.Б. Відновлення екомережі регіону в системі національної екологічної безпеки / І.Б. Дяченко // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. Серія: Економічні науки. – Т. 12, № 3 (45). – Ч. 5. – Львів, 2010. – С. 108–114.

Аннотація. В роботі розглянуто класифікацію природно-заповідних територій і об'єктів в контексті конвенції МСОП і законодавчих актів України і виділено принципи збереження екосистеми природно-заповідних територій і об'єктів. Науково обґрунтовано, що найефективнішим способом їх збереження, зокрема первісної екосистеми, є створення інтегрованої мережі екологічних територій і об'єктів природно-заповідної території, яка є неотъемлемою її складовою. При цьому важливе значення має формування екологічної мережі Карпатської гірської системи в умовах трансграничного співробітництва, зокрема з сусідніми країнами-членами ЄС.

Ключевые слова: природно-заповідна територія, природоохоронна територія, природно-заповідний фонд України, екосистема, еколого-економічна інтеграція, принципи збереження екосистеми.

Summary. The article deals with the classification of nature-protected areas and objects in the context of the IUCN Convention and legislative acts of Ukraine. And the principles of preserving the ecological system of nature-protected territories and objects are distinguished. Research has proved that the most effective means of their preservation, especially primeval forest ecosystem, is the creation of an integrated network of ecological areas and objects protected areas on the base of ecological system. Herewith, the formation of the ecological system of the Carpathian mountain system in the context of cross-border cooperation, especially with the neighbouring EU member states, is of great importance.

Key words: nature reserve area, nature-protected area, Nature Reserve Fund of Ukraine, ecosystem, ecological-economic integration, principles of ecological network preservation.